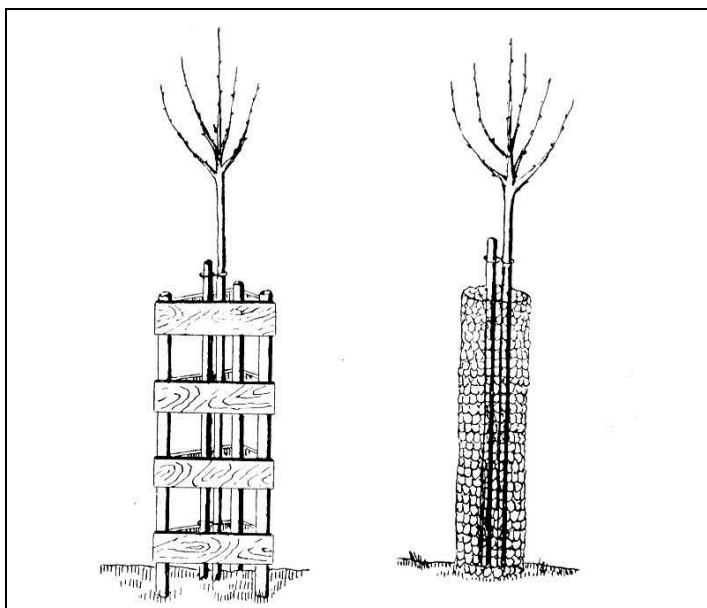

17. SYSTÉM TVAROVÁNÍ KORUNY U KMENNÝCH TVARŮ OVOCNÝCH DŘEVIN

Celá problematika tvarování a řezu zejména solitérních ovocných stromů v krajině naráží na následující problémy.

- ovocný strom je poškozován zvěří, pasoucím se hospodářským zvířectvem, člověkem a mechanizačními prostředky. Před touto činností musí být chráněn zejména kmen a kosterní větve. Výška kmene je limitována zejména výše uvedenými faktory.
- vliv prostředí a přírodních živlů musí být eliminován především výběrem vhodných lokalit, odrůd a podnoží.
- prakticky výhradně se využívají pro rozptýlenou výsadbu silněji vzrůstné generativní podnože. To má v počátku za následek převahu vegetativního růstu, pozdější nástup do plodnosti a tvorbu objemných korun, často neúměrně zahuštěných.
- zejména jádroviny vytvářejí často mohutné koruny. Týká se to především bujněji rostoucích odrůd jablek. Pevná kostra je předpokladem pro tvarování těchto korun.
- v úvahu přichází jako vhodné následující pěstitelské tvary u jednotlivých ovocných druhů:
- jabloně, hrušně, třešně – volně rostoucí, řídce patrovitá koruna, tvar čtvrtkmen, polokmen, vysokokmen.
- švestky, višně, případně další peckoviny – převážně čtvrtkmen, koruna s potlačeným terminálem.

Obrázek: Typologie možných způsobů ochrany stromů proti poškození.

Hlavní zásady řezu:

- zejména u peckovin řezat pouze v době proudění mízy, tedy v období do počátku kvetení. Mírný zmlazovací řez lze i provádět v době zrání ovoce nebo po sklizni.
- snahou je, aby při řezu nevznikly příliš velké řezné rány, které se pomalu a špatně zacelují kalusem. Tedy řezat častěji a při výchovném řezu, tento kombinovat s vylamováním letorostu, prorašených oček apod.
- korunu tvarovat s ohledem na požadovaný účel. Převažuje využití ovocného stromu, jako krajinoformního prvku, nelze deformovat přirozený tvar koruny snížením vrchních pater. Prosvětlení koruny lze docílit pouze jemným průklestem a větší vzdálenosti u jednotlivých pater koruny od sebe.

Uvažujeme-li i o ekonomickém využití sklizně, je vhodné snížení koruny s ohledem na sklizňové práce a eventuálně nasazení postřikovačů při ochraně rostlin, které je u vysokokmenů vždy problematické

Výchovný řez a tvarování koruny platí pro všechny klasické zásady výchovného řezu do 3-4 roku po výsadbě.

Cílem je dosažení:

- pevné kostry koruny, která by unesla zatížení vysokou sklizní v pozdější době.
- zajistit pravidelné rozmístění 3-4 kosterních větví v každém patře. Nejde-li o dutou korunu s potlačeným terminálem, kde zakládáme, pochopitelně jediné patro.

Vylamováním prorašených pupenů a vyřezáváním konkurenčních letorostů si usnadňujeme práci a zmenšujeme počet řezných ran na budoucí kostru koruny. Řezem formujeme odklon a odstup větví na ose s cílem docílit oslunění co největší plochy koruny a zajistit příznivé mikroklima pro asimilační funkci listové plochy. Neakceptujeme staré poučky, že výchovný řez u některých druhů není nutný (ořešák, třešeň, slivoň)

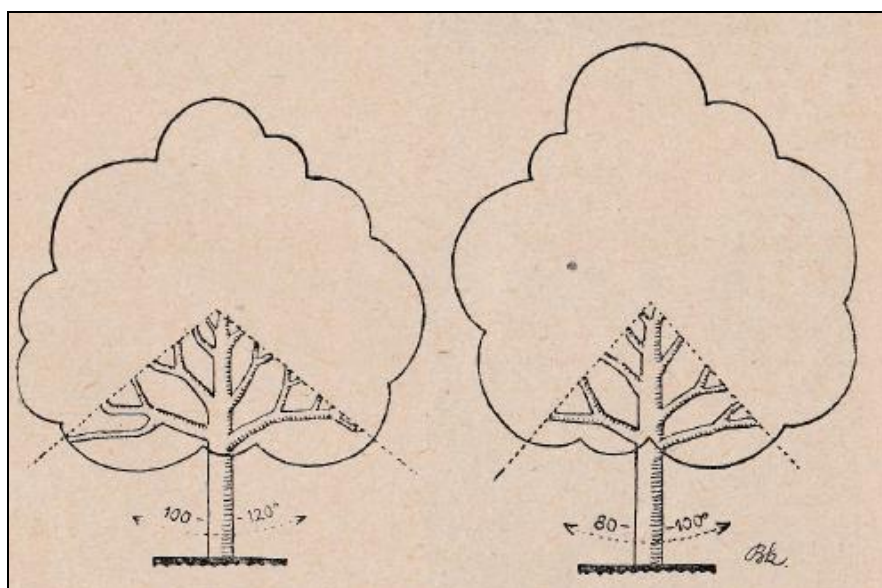
Udržovací řez:

Pravidelný každoroční řez spojený s normováním plodnosti pro značnou pracovní náročnost u vyšších tvarů není dost dobře možný. S využitím moderního nářadí (vyvětovací pilky) je však účelné provádět v 2 – 3 letých intervalech jemný zmlazovací řez, který výrazně zlepší kvalitu ovoce („Oeschberský řez“)

U starších stromů sesazením koruny a jejím přebudováním na plochý tvar si výrazně ulehčíme péči o stromy. Je výhodné aplikovat tzv. „Záhnův řez“ při sesazení na vedlejší větev, kdy necháme nad větevním kroužkem vedlejší větve 30 – 40 cm čípek, spíše pahýl, který odstraníme po zesílení vedlejší větve, kdy se rychleji vytvoří na ráně zával a tato nezasychá. Tato praktika byla známa již dávno (Christ, 1798 Handbuch über die Obstbaumzucht, Frankfurt am Mann)

Zmlazovací řez a průklest, přeroubování:

Tyto praktiky jsou popsány zejména ve starší ovocnářské literatuře, kdy byl dokonce i výběr odrůd podřízen tomu, jak vzrůstná odrůda se přeroubovává. Prakticky tyto zásady se nedají použít, důležité je, aby strom byl zdravý a s jistou růstovou silou. „vlky“ se při přeroubování pouze zakrátí, odstraní se až po ujetí roubů, nebo v příštím roce. Ponechání „tažných“ větví není nutné v případě, ponecháme-li zakrácené vlky na protější straně roubu. Optimální doba pro přeroubování je při rašení a v době květu, kdy lze použít metody roubování za kůru.

Obrázek: Sesazené koruny dáváme vždy co možná kuželovitý tvar; nižší a širší jabloním, užší a vyšší hrušním.

Vylamování roubů je způsobeno více inkompatibilitou mezi podnoží a odrůdou, nebo mezi odrůdami, než například ptactvem. Vyvázání je nutné u velmi bujně rostoucích letorostů, pokud tyto nezakracujeme. Po zpevnění kalusových pletiv je toto nebezpečí minimální.

V následující tabulce je ukázka kompatibility a inkompatibilitu starých a krajových odrůd ovocných dřevin v rámci přeroubovaných stromů jabloní a hrušní.

Poznámka k obrázku: **Odrůda jmenovaná ve sloupci 1 byly přeroubována odrůdou jmenovanou ve sloupci 2.**
Přeroubování se osvědčilo O (dokonalý srůst roubů, dobrý vzrůst větví a uspokojivá plodnost nové koruny).
Přeroubování se neosvědčilo X (nedokonalý srůst roubu, vylamování vzrostlejších větví, křivý vzrůst větví, onemocnění nebo zeslabení stromu).

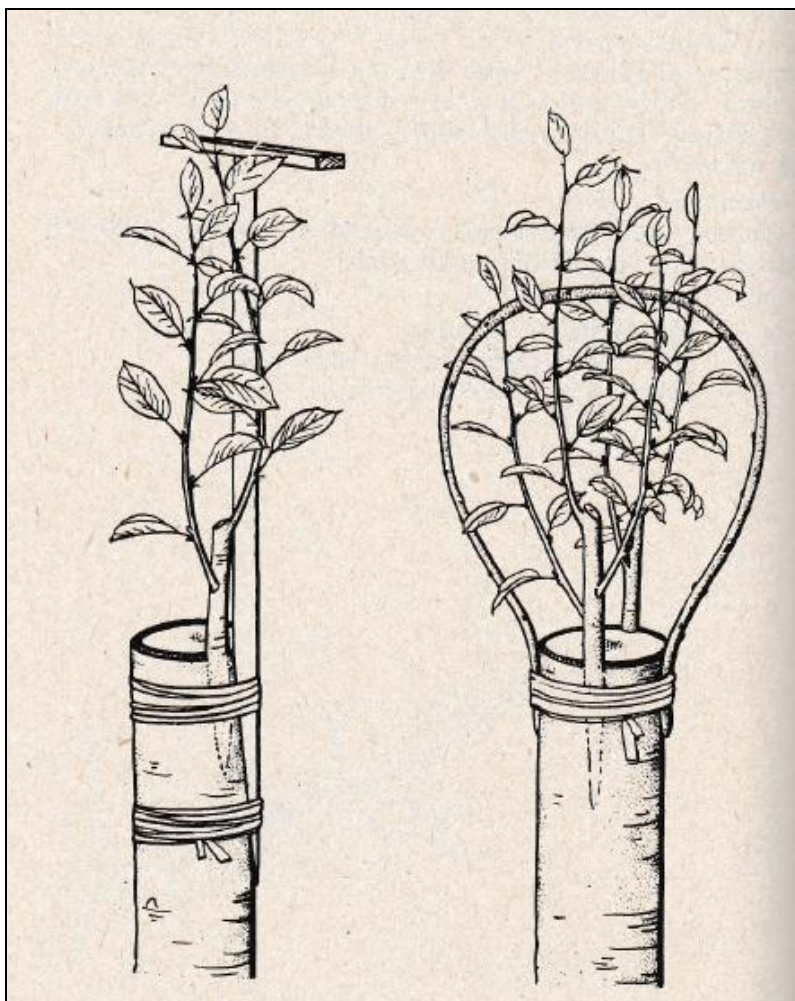
1.	2	O	X
<i>Hawthorndenské (Hlohovské)</i>	Boskoopské	O	
<i>Hvězdnatá reneta</i>	Parména zlatá	O	
<i>Charlamowski (Borovinka)</i>	Boikovo, Boskoopské, Coulonova, Ontario, Průsvitné žluté Baumannova, Grávštýnské	O	X
<i>Kanadská reneta</i>	Boskoopské, Landsberská	O	
<i>Kardinál žihavý (Šálové)</i>	Baumannova, Croncelské, Grávštýnské, Landsberská	O	
<i>Kaselská</i>	Ananasová, Baumannova, Blenheimská, Boskoopské, Landsberská, Ontario, Parména zlatá Ontario	O	X
<i>Knižecí zelené</i>	Krasokvět žlutý	O	
<i>Kožená reneta podzimní</i>	Boskoopské	O	
<i>Krasokvět žlutý</i>	Ušlechtilé žluté		X
<i>Landsberská reneta</i>	Boikovo, Boskoopské, Gdanský hranáč, Grávštýnské, Lebelovo, Ontario, Parména zlatá, Signe Tillisch Průsvitné žluté	O	X

Obrázek: Ukázka schopnosti srůstu roubu u vybraných odrůd jabloní při přeroubování.

1	2	○	×
<i>Charneuská</i>	Avranšská, Boscova, Clappova, Hardyho	○	
<i>Kongresovka</i>	Angoulémská, Červencová, Pastornice	○	
<i>Konference</i>	Kongresovka	○	
<i>Koporečka</i>	Angoulémská, Boscova, Clappova, Červencová Charneuská, Kongresovka, Konference, Le Brunova, Lucasova, Williamsova Solanka	○	×
<i>Le Lectierova</i>	Kongresovka Boscova	○	×
<i>Magdalenka</i>	Angoulémská, Díelova	○	
<i>Muškatelky</i>	Červencová, Drouardova, Charneuská	○	
<i>Napoleonova</i>	Díelova	○	
<i>Normandská mestnice</i>	Clappova, Červencová, President Mas	○	
<i>Pastornice</i>	Avranšská, Díelova, Pařížanka	○	
<i>Poiteauova</i>	Avranšská, Pastornice	○	
<i>Pstružka</i>	Avranšská, Boscova, Hardyho	○	

Obrázek: Ukázka schopnosti srůstu roubu u vybraných odrůd hrušní při přeroubování.

Obrázek: Způsob ochrany roubů před vylomením ptactvem.

Veškerá péče o ovocné stromy v krajině je marností, připustíme-li poškození zvěří (srnčí, zajíci) a nezodpovědnou činností člověka (herbicidní úlety, zamoření půdy, zhoršení fyzikálních vlastností, přejezdy těžkých mechanismů, splavení ornice, absence péče o travní kryt v sadu).